

CİNSİYET GEÇİŞ KILAVUZU

SPoD

CİNSİYET GEÇİŞ KILAVUZU

SPoD
Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve
Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği

SPoD
SPoD LGBTİ - Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği
Adres: Halaskargazi Caddesi Tayyareci Mehmet Ali Bey Sokak No: 1/2
Şişli - İstanbul

info@spod.org.tr
Tel: +90 212 292 48 02
www.spod.org.tr

Editör
Hayat Çelik

Yayına Hazırlayanlar
Fırat Söyle
Hilal Başak Demirbaş
Seven Kaptan
Sinem Hun

Son Okuma
Seçil Epik

Kapak Tasarım
Ersan Uğur Gör

Tasarım
Ozan Ünlükoç

Birinci Baskı
İstanbul, Mayıs 2017

ISBN
978-605-67361-0-0

Baskı
PUNTO BASKI ÇÖZÜMLERİ
Halaskargazi Caddesi
No:145/5 Şişli- İstanbul
T: (212) 231 30 67 (pbx)
F: (212) 231 33 37
punto@puntops.com
www.puntops.com

Hollanda Kraliyeti

SivilDüşün AB Programı

Bu broşür Hollanda Krallığı İstanbul Başkonsolosluğu İnsan Hakları Fonu ve Sivil Düşün AB Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. Broşür içeriğinin sorumluluğu tamamıyla SPoD'a aittir. Hollanda Krallığı İstanbul Başkonsolosluğu'nun ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

ÖNSÖZ

Trans kadın ve erkeklerin cinsiyet geçiş sürecine geçmeden önce, elinizdeki kılavuzun hazırlanma sürecini de, kısaca sizlerle paylaşmak istiyorum.

İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi'nde 2013 yılında Prof. Dr. Şahika Yüksel'in modere ettiği trans grup terapilerinin, transların geçiş sürecine ne denli güçlendirici bir etkisi olduğunu gözlemlemiş bir grup üyesiydim. O dönem aynı zamanda SPoD 'ta çalışmaya başladığım için, son trans grup terapisinin bitiminde, Seven Kaptan'la birlikte; trans grup terapilerinin devam ettirilmesi yönündeki ortak talebin, hayat bulması için el ele verdik.

O günden sonra, Şubat 2013'ten Kasım 2016'ya kadar, Uzman Psikiyatr Seven Kaptan'ın moderasyonunda, her ayın ilk çarşambası olmak üzere, SPoD'ta toplam 43 trans grup terapisi toplantısı gerçekleştirdik.

Bu toplantılar sayesinde, çoğunluğu İstanbul'dan olmak üzere, Türkiye'nin farklı şehirlerinden 160 trans bireyin geçiş sürecine, temas etme imkânım oldu. Bu toplantılara katılan trans kadın ve erkeklerin deneyimleri, Türkiye'de cinsiyet geçiş sürecinde karşılaşılan sorunları birinci ağızdan duymama olanak sağlayarak SPoD'ta, trans geçiş sürecine yönelik danışmanlık hizmeti verirken bana temel bir kaynak oluşturdu.

SPoD ve Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu ortaklığında 2015'te yapılan; "Türkiye'de LGBTİ Bireylerin Sosyal ve Ekonomik Sorunları" araştırması sonuçlarına göre; araştırmaya katılan transların %50,4'ü (71 kişi), cinsiyet geçiş süreciyle ilgili yeterli ve güvenilir bilgiye ulaşmakta zorlandığını belirtiyor. Yine ankete katılan her iki trans bireyden biri, cinsiyet geçiş ameliyatı için ciddi miktarda para biriktirmek durumunda kaldığını, hormon ilaçlarının ücretinin devlet tarafından karşılanmadığını ve cinsiyet geçiş sürecine ilişkin bilgiye ulaşmakta güçlük çektiğini belirtiyor.

Tüm bu bilgi ve deneyimler doğrultusunda, geçiş sürecindeki transların ciddi bir şekilde gereksinim duyduğu bu kılavuzun hazırlanması bizler için şart oldu.

Rehberin Yayına Hazırlanmasındaki Katkıları için;

2015 yılında hazırlıklarına başladığımız bu yayınının oluşmasında, 2013 yılından bu yana trans bireylerin geçiş sürecine yönelik bilgi ve deneyim imkanı edinmemize imkan sağlayan SPoD'a, rehberin hazırlanmasında katkılarını esirgemeyen Uzman Psikiyatr Seven Kaptan'a, Hilal Başak Demirbaş'a, Av. Fırat Söyle'ye, Av. Sinem Hun'a, Endokrinoloji Uzmanı Pınar Kadıoğlu'na, Seçil Epik'e, Emirhan Deniz Çelebi'ye, Deniz Eren Mutlu'ya, Berk İnan'a, Serkan Yornuk'a, Barış Bilgit'e, SPoD Sosyal ve Ekonomik Haklar Alan Koordinatörü Cihan Hüroğlu'na, Ruh Sağlığı Alan Koordinatörü Necip Varan'a, Akademi Alan Koordinatörü Neyir Zerey'e, ayrıca deneyimlerini bizimle paylaşan trans ebeveynlerine ve trans arkadaşlarımıza katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayat Çelik
SPoD LGBTİ

İÇİNDEKİLER

1. Giriş

2. Kavramlar

3. Açılma
   - 3.1. Aile
   - 3.2. Okul
   - 3.3. Sosyal Çevre

4. Cinsiyet Geçiş Sürecimi Nasıl Başlatabilirim?

5. Hastane Süreci
   - 5.1. Psikiyatrik Değerlendirme
   - 5.2. Bireysel Terapi ve Grup Terapisi
   - 5.3. Hormon Terapisi
   - 5.4. Sağlık Kurulu Raporunun Alınması

6. Cinsiyet Geçiş Ameliyatı
   - 6.1. Ameliyat Öncesi Hazır Bulundurmanız Gereken Belgeler
   - 6.2. Kadından Erkeğe (Female To Male) Ameliyatlar
   - 6.3. Erkekten Kadına (Male To Female) Ameliyatlar
   - 6.4. Estetik Ek Operasyonlar
   - 6.5. Türkiye'de Cinsiyet Geçiş Cerrahisi ve Prosedürler

7. Hukuki Süreç
   - 7.1. Medeni Kanun Madde 40
   - 7.2. Cinsiyet Geçiş Sürecinde İzlenmesi Gereken Hukuki Adımlar
     - 7.2.1. Birinci Adım : "Cinsiyet Değişikliğine İzin" Davası'nın Açılması
     - 7.2.2. İkinci Adım : "İsim Tashihi ve/veya Cinsiyet Değişikliği Nedeni ile Nüfus Kaydı Düzeltilmesi" Davası'nın Açılması
     - 7.2.3. Kimlik Değişimi Sonrasında Güncellemeniz Gerekenler

8. Adli Yardım Başvurusu

9. Eğitim Hayatı ve Cinsiyet Geçiş Süreci

10. Çalışma Hayatı ve Cinsiyet Geçiş Süreci

11. Türkiye Hapishanelerinde Cinsiyet Geçiş Süreci

12. Ekler

12.1. Türkiye'de Cinsiyet Geçiş Süreci Hastaneler

12.2. Türkiye'deki LGBTİ Örgütleri İletişim Listesi

1. GİRİŞ

Akşam dualar edip, sabah kadın ya da erkek bedeninde uyanacağımız, çocuksu hayallerden bu yana çok zaman geçti.

Ne günler, ne de aylar; yıllarca peşinden koşup, yorulduğumuz, ama asla pes etmediğimiz bir varoluş mücadelesi.
İşte yakaladık gökkuşağını ömrümüzün bir noktasında.

Altından geçmek için ne erken, ne de geç bir zaman:

Şimdi tam vakti!

Evet, artık kararımı verdim!

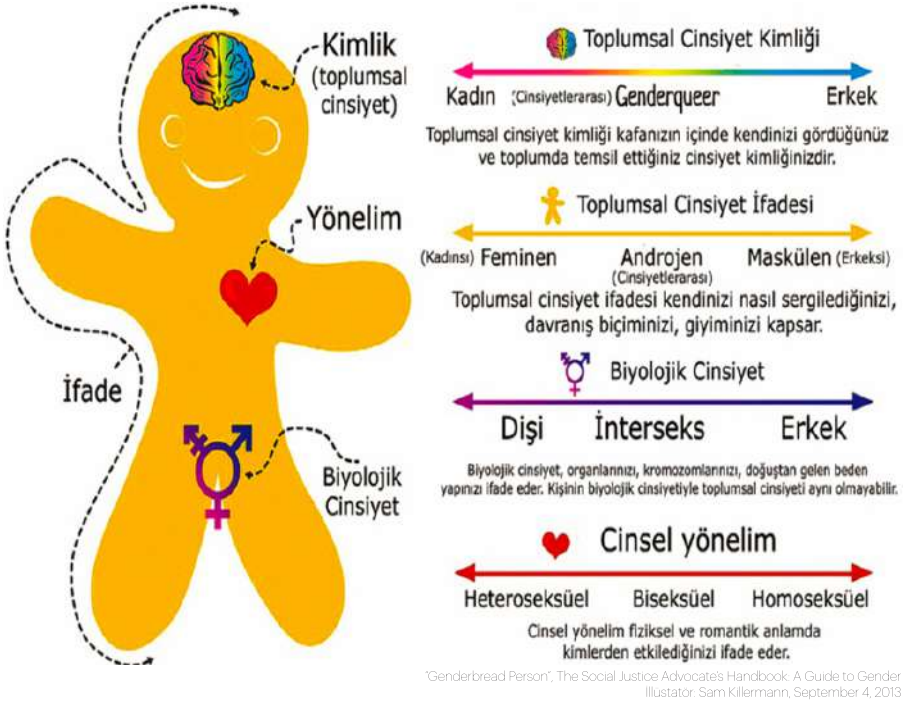
Ama kafamda bir sürü soru ve bir yürek dolusu korku!

Hiçbir şey bilmiyorum, ne yapacağım?

Ailem de beni anlamıyor, tek başıma nasıl üstesinden geleceğim?

Sürecimi başlatmak istiyorum ama nereye başvuracağım?

İşte tam bu sorulara cevap bulmak, sürecinizdeki olası riskleri en aza indirmek ve mümkün olan en kısa sürede, sizleri varmak istediğiniz noktaya ulaştırmak amacıyla, cinsiyet geçiş sürecinizde sizlere rehberlik etmesi için, bu yayın hazırlandı.

"Genderbread Person", The Social Justice Advocate's Handbook: A Guide to Gender
Illustator: Sam Killermann, September 4, 2013

Cinsiyet Geçiş Süreci

Trans kadın ve erkeklerin cinsiyet kimliklerine yönelik bedenlerinde arzu ettikleri görünüme sahip olabilmeleri için gerek duydukları medikal adımların; psikolojik, sosyal ve hukuk alanlarındaki ilişkisinden doğan değişimlerin bütününü ifade eder.

Cinsiyet geçiş süreciniz; beklentileriniz, öncelikleriniz ve sosyo-ekonomik özelliklerinize göre hem zamansal olarak hem de kapsam olarak farklı seyredebilir. Cinsiyet geçiş ameliyatlarının riskli ameliyatlar olması dolayısıyla, ameliyat olmayabilirsiniz. Ameliyat olmaya gerek duymayabilirsiniz. Maddi yetersizliklerden dolayı ameliyat olamayabilirsiniz ve bununla birlikte, cinsiyet geçiş sürecini hiç yaşamayabilirsiniz. Bu sizin trans olduğunuzu değiştirmez.

Bu süreçte devlet kurumlarının ve toplumun ikili cinsiyet yapısı nedeniyle, dış görünüş ile kimlik arasındaki uyuşmazlıktan kaynaklı bazı zorluklar yaşayabilirsiniz. Pek çok trans deneyimi, dış görünüş ile kimlik arasındaki uyuşmazlıktan kaynaklanacak bu sorunların aşılabilmesinin mümkün olduğunu göstermiştir. Bu gibi zorluklarla baş edebilmek için, grup terapilerine katılarak bilgi ve deneyim aktarımı edinebilirsiniz.

İnsan hakları alanında verilen mücadele ile; üremeden yoksun bırakılma ya da cinsiyet geçiş ameliyatı veya hormon terapisi gibi diğer tıbbi prosedürler şart koşulmaksızın, resmi evraklarda bireylerin kendi seçtikleri cinsiyet kimliğinin yer almasının sağlanması yönünde kazanımların elde edilmesiyle, süreç tümden değişebilir.

Biyolojik (Bedensel / Atanmış) Cinsiyet

Kişinin genetik yapısı ile belirlenen, doğum öncesinde şekillenmeye başlayıp erişkin dönemde olgun halini alan cinsel organlarla ilgili bir kavramdır. Sık görülmese de bazı tıbbi durumlarda, genetik anomaliler nedeniyle doğumdan itibaren cinsel organların şekli ya da işlevsellikleri ile ilgili belirsizlikler ya da iç ve dış genetik organlar arasında tutarsızlıklar olabilir, bu durum **interseks** olarak adlandırılır.

Cinsiyet Kimliği

Kişinin kendi bedeni ve benliğini belli bir cinsiyet içinde algılayışı, yani kişinin kendisini 'kadın' ya da 'erkek' olarak değerlendirmesidir. Sıklıkla cinsiyet kimliği bedensel cinsiyet ile uyumludur. Olmadığında, yani kişi kendini bedensel cinsiyetinde değil karşı cinsiyette algıladığında, bu kişiye trans denir. Bedensel cinsiyeti erkek, kendini algıladığı, hissettiği cinsiyet kadın olduğu durumda kişi **trans kadın;** bedensel cinsiyeti kadın, cinsiyet kimliği erkek olduğunda **trans erkek** olarak adlandırılır.
Sergilediği cinsiyet kimliği ile bedensel cinsiyetinden değişen derecelerde farklı görünen bireyleri kapsayan ve giderek daha yaygın kullanılan bir terim de **transgender'**dır.

Crossdressing, Transvestisizm (elbise değiştirme)

Diğer cinsiyete ait kıyafet ve dış görünüme bürünmekten cinsel uyarılma sağlayan kişileri tanımlar. Cinsiyet kimliği ile doğrudan ilgili değildir. Cinsel doyuma yönelik nesne secimi ile ilgili bir farklılıktır. Kişinin bedensel (atanmış) cinsiyet özelliklerinden belirgin hoşnutsuzluğu yoktur.

Cinsel Yönelim

Kişide cinsel duygu, istek ve davranışların belli bir cinsiyete çekimidir. Cinsiyet kimliği kişinin kendisini hangi cinsiyette hissettiği ile ilgiliyken, cinsel yönelim hangi cinsiyete ilgi duyduğu ile ilgilidir. Yönelim kişinin kendi cinsiyet kimliğine yönelik olduğunda eşcinsel (homoseksüel), diğer cinsiyet kimliğine yönelik olduğunda heteroseksüel, her iki cinsiyet kimliğine de cinsel ilgi duyabildiğinde biseksüel olarak adlandırılır.

Cinsiyet Rol ve Davranışları

Toplum içerisinde cinsellik açısından dışa vurulan davranışların görünümüdür. Giyim, takı ve süslenme tarzı, saç kesimi, konuşma ve yürüme biçimi, jest ve mimikler, diğer kişilerle ilişkilenme ve duygularını ifade etme biçimi gibi birçok davranışın bir arada değerlendirildiği, toplumsal cinsiyet özelliklerine göre kişinin erkeksi (maskülen) ya da kadınsı (feminen) olmasıyla ilgilidir. Bu özellikler kişinin ailesi, yakın çevresi ve toplumda egemen cinsiyet rolü kültürüne göre şekillenen, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin aksine kişinin farkındalığı ve çabası ile istenirse değiştirilebilen özelliklerdir.

Travesti

Daha çok dış görünüşle ve davranışlarıyla karşı cinse ait olma isteğinde olan kişi. Bu sözcük kişideki transvestizmi ifade eder. Halk arasında travesti dendiğinde daha çok kadın giyimindeki/davranışındaki erkekler akla gelse de travesti kelimesi aslında hem erkek hem de kadın için geçerlidir; yani erkek giyimindeki/davranışındaki kadınlar için de kullanılır.

Transseksüel

Kendisini karşı cinsten biri olarak tanımlayan kişidir. Hem erkek hem de kadın için geçerlidir. Kişinin biyolojik cinsiyeti erkek olduğu halde, kadın olmayı isteyebilir, kadın olduğu halde erkek olmayı isteyebilir. Ancak transseksüel, daha çok ruhsal eğilimler için belirleyici bir kelimedir. Kişinin davranışlarından çok, iç dünyasında kendisini karşı cinsten biri gibi görmesi, hissetmesidir. Bu yüzden transseksüel bireyleri dış görünüşlerinden belirlemek söz konusu değildir. Çünkü bireyler, kendilerini karşı cinsten hissettiklerini dış görünüşlerine her zaman yansıtmazlar. Transseksüellik cinsiyete dair kimliği ifade eder; bireylerin cinsel yönelimi ile alakası yoktur. Transseksüel bir birey, heteroseksüel, biseksüel veya eşcinsel olabilir. -Halk arasında travesti, ameliyatla kadın olmamış, yalnızca dış görünümü ve davranışlarıyla kadın kimliğine bürünenleri; transseksüel ise giyim ve davranışlardan öte ameliyatla kadın olanları tanımlamak için kullanılan yerleşmiş kelimelerdir. Oysa her iki cinsiyet için de geçerli olmak üzere, kişinin cinsiyet geçişi ameliyatı olması ya da olmaması, tanımlamalarda belirleyici özellik olmamalıdır. Kişinin kendisini nasıl hissettiği üzerinden getirdiği tanımlamanın esas alınması gerekir.

Homofobi ve Transfobi

Homofobi, eşcinseller veya eşcinsel davranışlarla ilgili korkunun yanı sıra, tiksinti veya nefret hissi, aşağılayıcı, yargılayıcı, suçlayıcı, yasaklayıcı tutumlara karşılık gelmektedir. Transfobi ise trans bireylere yönelik benzer ayrımcı his ve tutumları tanımlar. Homofobi veya transfobi sadece bireysel bir korku değil, toplumsal bileşenleri olan kavramlardır, yani politiktir. İçinde yaşadığı toplumun değer ve yargılarını, normlarını içselleştirdikleri için, sadece toplumun genelindeki heteroseksüel ve trans olmayan bireyler değil, LGBTİ bireylerde de, homofobi ve transfobi görülebilir.

Cinsiyet huzursuzluğu yaşayan bireyler bu durumu yakın çevrelerinden başlayarak başkalarına söyleyebilir, açılabilirler. Aile, yakın arkadaşlar ya da özel kişilerin verdikleri tepkiler kimlik gelişiminin yönünü değil ama seyrini belirleyebilir. Reddedilmediklerini görme, kendilerinden başka trans bireylerle tanışma, kişinin kimliğini benimsemesini, kendini toplum içinde ifade edebilmesini kolaylaştırmaktadır.

3.1. Aile

Aile üyeleri, yakınlarının trans olduklarını öğrendikleri zaman, bu bilgiyi kabul etmekle ilgili zorluk yaşayabilirler. Bu zorluklar, bir yakınımızı kaybettiğimiz zaman yaşadığımız 'yas süreci' ile benzerlikler taşır. Tıpkı bizler gibi ailelerimiz de trans kimlikler, cinsiyet kimliği gibi kavramlara dair eğitim almamış olabilirler, doğru bilgilere sahip olmayabilirler ve bilmedikleri bu kavramların en yakınlarına dair olması onları kaçınılmaz olarak endişelendirir. Bilgi aldıkça kaygıları azalır, kabulleri kolaylaşır.

Aile üyelerine açılmanın doğru zamanı ya da doğru yöntemi yok maalesef; her aile yapısı, her ebeveyn birbirinden farklı dinamiklere sahip. Ailenize açılmadan önce trans kimliklerle ilgili ne kadar bilgiye sahip olursanız ailenizin sorularını ve kaygılarını yatıştırmanız o kadar kolaylaşır. 'Ben buyum, böyle kabul edin' şeklinde açık olmayan ifadeler, ailelerinizin yaşadığınız sıkıntıyı anlaması için yeterli değildir, bu nedenle başta sizin bilgi sahibi olmanız ve kendinizi doğru ifade edebilmeniz çok önemli.

45 Yaş / Bir Trans Kadın Annesi

"İlk tepkilerim inanılmazdı. İlk aklıma gelen kendimi öldürme düşüncesiydi ölmek ve hiçbir şey görmek duymak istemedim. Tabii ki yapamadım. Çocuğumu yalnız bırakmak istemedim sanırım. Sonra birileri çocuğuma bir şey yaptı (cinsel taciz) ve çocuğumu kullanıyorlardı. Daha sonra hemen kendimi teselli ettim doktora gidebiliriz psikolojik bir sorun ve biz bunu çözebiliriz dedim. Ya da arkadaş çevresinden etkilendi (o dönem üniversite birinci sınıfı yeni bitirmişti Taksim'e takılıyordu) arkadaş çevresinden uzaklaşabilir başka bir şehre gidebilir ve bu sorunu çözebilirdik. Çocuğum bana düzeltilemez bir şey olduğunu söylemesine rağmen önceleri çözüm yolları aradım. Doktora gittik ve çözeriz denildi. Ama çözülmedi tabii. Daha sonra tartıştım bağırıp çağırdım. Çok ağladım sinirlendim ağzıma geleni saydım. Çocuğum beni ikna yoluna gittikçe daha çok ağladım. Sanki karşımda yabancı biri vardı ve ben çocuğumu tanıdığımı sanırken tanımıyormuşum diye düşündüm. Oğlum ölmüştü sanki karşımda tanımadığım biri vardı ve bana kendisini kız gibi hissettiğini ve hep böyle olduğunu söylerken ben daha çok ağlıyordum ve durmadan sinir krizi geçirip hastanelik oluyordum.

Yaklaşık 5 yıl oldu çocuğum bana açılalı. Öncesinde çocuğumla anne çocuk ilişkisi olarak iyiydik ama çok yakın değildik. Sanırım aramızda kalın bir duvar vardı. Fazla bir şeyini paylaşmazdı benimle. Fazla sohbet etmezdik. Arkadaşlarıyla daha fazla vakit geçirirdi. Sanırım ben de bazı şeyleri paylaşamazdım çocuğumla. Şimdi ise; çocuğumu anlamaya başladıkça aramızda artık gizli saklı bir şeyimiz kalmadı duvarı yıkmaya başladık. Daha fazla sohbet edip daha çok vakit geçirmeye başladık. Galiba şimdi gerçekten maskesiz duvarsız yalansız bir anne çocuk olduk. Kısacası daha mutlu olduk."

58 Yaş / Bir Trans Erkek Annesi

"Çocuğum bana açıldığında dünya başıma yıkıldı zannettim. O an dünyadan yok olmak istedim. O benim kız çocuğumdu, büyütürken hep erkek tavırları vardı, ben onu erkekliğe özenti diye düşünürdüm. O an "aman Allahım benim çocuğum aklını oynatmış galiba" diye düşündüm çünkü bana kendisinin beyin olarak erkek olduğunu o bedenin ona ait olmadığını, Çapa Tıp Fakültesi'nde terapiye başladığını erkeklik hormonuna başlayacağını ardından bir dolu ameliyatlardan bahsetti. Eyvah dedim biz bittik artık dünyanın sonu geldi bizim için hayat burada bitti ben çocuğumun çöküşünü görmek istemiyorum diye düşündüm. Sonra el alem ne der diye düşündüm. Bir yığın olumsuzluk geçti beynimden. Sonra kendi kendime ben bir anneyim ölmeye bile hakkım yok dedim. Çocuğum bu haliyle bu toplumda tek başına nasıl mücadele eder, ben onun yanında olmalıyım dedim. Bu arada sürekli ağlıyorum Allah'a yalvarıyorum, "Allahım bu çocuğu değiştir senin yarattığın gibi kalsın" diye. Baktım, böylece 5-6 ay geçti. Sonra okuduğu üniversiteye gittim bana oranın psikoloğu CETAD'dan bahsetti. CETAD'a gittim. Psikiyatr Nesrin Yetkin, Seven Kaptan ve LİSTAG aileleriyle tanıştım."

Tıpkı sizin kendi kimlik kabul sürecinizde ve cinsiyet geçişi sürecinizde desteğe ihtiyaç duymanız gibi, aileniz de kabul sürecinde destek ihtiyacı duyabilir. Konu hakkında bilgi sahibi ruh sağlığı uzmanları, LGBTİ ailelerinden oluşan destek grupları, bilgi ve destek konusunda ailenize yardımcı olabilir. Destek alabileceğiniz LGBTİ aile grupları:

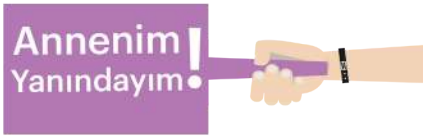
LİSTAG (LGBTİ Aileleri ve Yakınları Grubu) **Danışma Hattı:** 0546 484 82 85

LADEG+ (LGBTIQ+ Aileleri ve Yakınları Destek Grubu) **Destek Hattı:** 0531 467 77 53

Eğer ailenizi destek gruplarıyla iletişime geçmeye ikna edemezseniz, LİSTAG yayınlarını temin edip, onlara iletebilirsiniz. "Ben Bir Transseksüel Annesiyim" broşürü ve "Benim Çocuğum" DVD'si, kendinizi ailenize, doğru ifade etmeniz konusunda size yardımcı olacaktır.

25 Yaş / Trans Erkek

"Aileme ilk açıldığım zaman sürecin ikinci ayıydı. Annemle aramdaki konuşmayı tebessümle aktarmak isterim:
- Anne, birazdan duyacakların belki seni hayal kırıklığına uğratacak, belki evet tahmin etmiştim dedirtecek, belki beni sana daha çok yaklaştıracak şeyler. Annemsin ve bu zamana kadar hayatımda aldığım her kararın bilirkişisi oldun, danıştığım, fikrini aldığım oldun...
- Kanser misin kızım neyin var!
- Hayır anneciğim değilim.
- Ay noldu, hastaliğın var da bana söylemiyorsun değil mi!?
- Anne hasta değilim, sağlığım gayet yerinde lütfen panik yapma. Ben aslında senin hiç kızın olmadım... Hani hep derdin ya "Küçükken bebeklerle değil arabalarla oynardın, bebeklerin kafalarını koparıp, ben bunlarla oynamam." dermişim ya, işte ben o küçüklük zamanlarımdan beri kendimi hep bir erkek çocuğu olarak gördüm. Senin aslında hep bir oğlun oldu.
-Tahmin etmiştim zaten, ben 24 sene boyunca sana kızım dedim, bundan sonra yine almış olduğun bu karar gereği göğsümü gere gere oğlum derim! (Tabii ben şok...)
Ailemdeki diğer kişiler de gayet normal karşıladı öyle ki eniştemler (ablalarımın eşleri) söylediğim ilk günden itibaren "kayınço" demeye, çocukları "dayı" demeye başladılar. Bu ani değişimi garip gören aslında ben olmuştum ama keyifli idi. Şu anda da bu şekilde devam ediyor, mutluyuz mesuduz :)

28 Yaş / Trans Kadın

"Bir aylık bir terapi sonrası telefon ile anneme açıldım. Şoka girdi ama ne olursa olsun sen benim evladımsın, bu yaşına kadar bu yükü tek başına taşıdın artık beraber taşırız dedi. Baştan tedavi edilir bir şey zannetti ve bir seneye yakın direndi, inkâr etti ve ibadethanelerde dolandı, falcılardan çıkmadı ve hiç kimse ile paylaşmadı durumu. Bir gün ben ağlarken "yetti artık amcana anlatacağım bak her şeyi" diye isyan etti, anlat dedim. Emekli bir bürokrat olan amcam çok olağan karşıladı, ailenin geri kalanına aktardı ve hep pozitif geri dönüş aldık, bundan sonra annem kabul etti ve yavaş yavaş arkadaş çevresine anlattı ve bir tane bile negatif tepki almadık.

Şu an her şey yolunda ve gayet mutluyuz, ailem ile, annemin çevresi ile ve kendi arkadaşlarım ile çok daha yakınım artık. Kabul konusunda hiçbir sorun yaşamadık, çocuklarının yanına bile beni yaklaştırmaz dediğim kişilerle eskisinden daha samimiyiz, üniversite arkadaşım baştan şüpheci yaklaşmış olsa da nikahına bile çağırdı."

3.2. Okul

Eğitim hayatınızda sizden beklenen cinsiyet rollerine uymadığınız için akranlarınız ve öğretmenlerinizle ilişkilerinizde zorluk yaşayabilirsiniz. Bilgilenmeniz ve kendinizi doğru ifade edebilmeniz burada da size güç verecektir.

Yaşadığınız zorluklar sizi eğitiminizden vazgeçme noktasına getirebilir, ama yaşamda kendi ayaklarınızın üzerinde durarak istediğiniz hayatı yaşayabilmemizin temel dinamiklerinden birini eğitimimiz oluşturur, bu nedenle mücadele etmeniz önemli! Bir ruh sağlığı uzmanı tarafından takip ediliyorsanız, okuldaki rehberlik birimine verilmek üzere 'trans kimlikte olduğunuzu belirten durum bildirir belge' hazırlamasını isteyebilirsiniz. Bu belge, yaşadığınız cinsiyet hoşnutsuzluğunuzun tıbbi-klinik bir durum olduğunu ve uzman kontrolünde sürecin devam ettiği bilgisini içerir ve okuldaki eğitimcilerin iş birliğini kolaylaştırabilir. Eğitiminizi açıktan sürdürmek de bir seçenek. Eğer bu şekilde eğitiminize devam edecekseniz, gireceğiniz sınavlarda yine ruh sağlığı uzmanınızdan alacağınız 'durum bildirir belge' sınav öncesinde yapılan kimlik kontrollerinde yardımcı olabilir.

24 Yaş / Trans Erkek

"Eğitim hayatımda da en zorlu sürecim yurtlardaki yaşam oluyordu. Maalesef kadınlarla yaşamak zorunda olmak ve hiçbirinin kimliğimden haberdar olmaması çok kötüydü. Sosyal hayatı hep dolu dolu geçenlerdenim. Arkadaşlarım hepsi bu konu da çok saygılıydı. Hiçbirinden kötü ve rahatsız edici tepkiler görmedim aksine özellikle erkek arkadaşlarım bana hep kimliğimle hitap ederek o şekilde davranarak sohbet konularında beni göz ardı etmeden rahat davranmaları sanırım erkek olarak bir kabullenişleriydi. O yüzden iyi arkadaşlarım vardı diyebilirim."

28 Yaş / Trans Kadın

"Okul hayatım gayet düzenli devam ediyor. Tez danışmanım olan profesör aynı zamanda fakülte dekanı ve zaten derslerinde olan performansımdan dolayı seviyordu beni. Uzun süre korkmuştum okulda durumun bilinmesinden, annem ile beraber gidip hocama izah ettik ve son derece sıcak ve yapıcı yaklaştı, size nasıl yardımcı olabilirim, benim yapabileceğim bir şey var mı dedi hiçbir yardım istemediğimiz halde. Hemen sonrasında asistanlarını çağırıp durumu izah etti ve bana artık yeni ismimle hitap etmelerini ve ellerinden gelen her türlü yardımı yapmalarını rica etti, sen hocalarına bir bir gitme ben anlatırım sorun yok burada, hepimiz medeni insanlarız öyle saçma şey olur mu sen otur tezine odaklan dedi."

3.3. Sosyal Çevre

Arkadaşlarımız, dostlarımız kendi seçtiğimiz ikinci ailemizdir. Sizi siz olduğunuz için seven arkadaşlarınıza kendinizle ilgili bu özel bilgiyi vermek, ilişkinizdeki yakınlığı arttıracaktır. Tabii ki yine öncesinde doğru bilgilenme ve kendini doğru ifade edebilme becerisi ile. Trans kimliklerle ilgili bilgi sahibi olmamaları, zihinlerindeki birçok soruyu size yöneltmeleri yargıladıkları için değil, çoğunlukla anlamaya çalıştıkları içindir. Sabırlı olmayı ve kendi kendilerine bu konuyu anlayamayacaklarını, size ihtiyaçları olduğunu unutmayın.

28 Yaş / Trans Kadın

"Sosyal hayatımda en büyük sorunu sürece başladığım ancak hâlâ erkek olarak yaşamaya çalıştığım dönemde yaşadım. Hiçbir zaman efemine hareketleri veya konuşması olan bir insan değildim, kendimi senelerce kontrol altında tutmaya çalıştığım için. O ara geçiş döneminde iki arada bir derede kaldım özellikle durumumu insanlardan saklamaya çalışırken.

Bazı LGBT çevrelerinde, hâlâ erkek olarak dolaşmam ile aile faktörü ve eğitim durumu eklenince çok dışlandım, bazı insanlar için yurt dışında ameliyat olmam nedense sorun oldu ve ailem dışında hiçbir desteğimin olmadığı zor günler geçirdim. En son erkek kıyafeti ile gezdiğim ve hiçbir işlem görmemiş saçımı gayet düz arkadan topladığım halde insanlar "hanfendi" demeye başladılar, en son bir yapı markette el aleti alırken yanıma gelen bir adam "küçük hanım az izin ver de arabayı geçireyim, uzaktan gördüm az daha delikanlı diyecektim çok sert giyinmişsin" dedi annemin yanında ve o günden sonra tam bir kadın olarak yaşamaya başladım."

24 Yaş / Trans Erkek

"İsmimin unisex olması sebebiyle birçok kamu kurumunda işlem yaparken ehliyetimi kullanıyorum bu yüzden pek de sıkıntı yaşadım denemez. Sadece hizmet sektörünün çağrı bölümlerinde hormon sonrasında ses değişimden ötürü sıkıntılar yaşadım.

Sosyal hayatı hep dolu dolu geçenlerdenim. Arkadaşlarım hepsi bu konu da çok saygılıydı. Hiçbirinden kötü ve rahatsız edici tepkiler görmedim aksine özellikle erkek arkadaşlarım bana hep kimliğimle hitap ederek o şekilde davranarak sohbet konularında beni göz ardı etmeden rahat davranmaları sanırım erkek olarak bir kabullenişleriydi. O yüzden iyi arkadaşlarım vardı diyebilirim."

4. CİNSİYET GEÇİŞ SÜRECİMİ NASIL BAŞLATABİLİRİM?

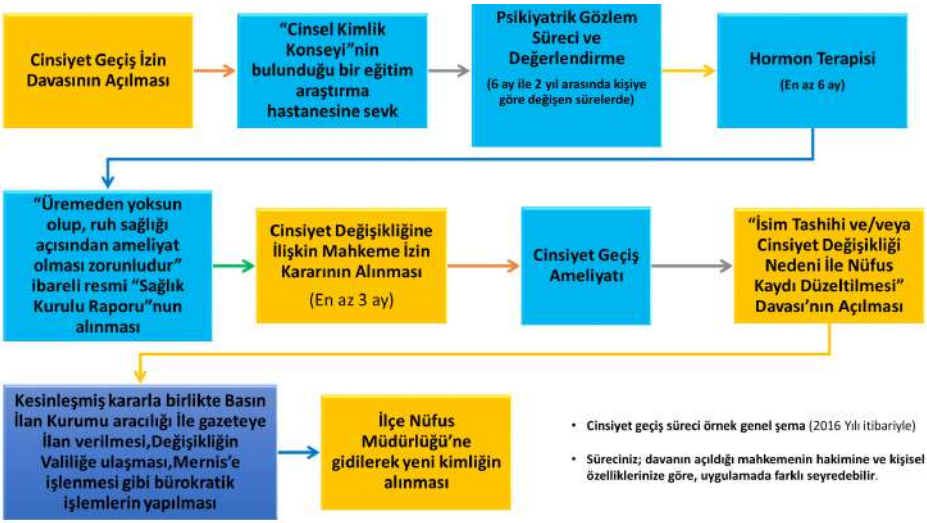
Sürecinizi hukuken, ikametgâh kaydınızın olduğu yerin Asliye Hukuk Mahkemesi'ne, "Cinsiyet Değişikliğine İzin" davası açarak başlatabilirsiniz.

Cinsiyet geçiş sürecini hukuki adımla başlatmak, hastane sürecinizdeki işlemlerinizi hızlandırmak açısından size avantaj sağlayabilir.

Cinsiyet geçiş davasının ilk adımı olan "cinsiyet değişikliği izin davası"nın hangi mahkemede açılacağına ilişkin güncel Yargıtay kararlarına göre, (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 25/12/2013 gün ve 2013/18 - 464 Esas - 2013/1698 Karar sayılı ilamına göre) Asliye Hukuk Mahkemesi'nde açılması gerektiği belirtilmiştir.Buna rağmen bazı adliyelerde bu dava, Sulh Hukuk Mahkemesi'nde görülebilmektedir."

Hastane sürecinizi başlatmak için, "Cinsel Kimlik Konseyi" bulunan herhangi bir eğitim araştırma hastanesinin psikiyatri bölümüne başvurabilirsiniz. Psikiyatri bölümündeki gözlem sürecinizi tamamlamanız halinde, sürecinizi devam ettirebilmeniz için, mahkeme sevki gerekecektir.

Süreci başlatabileceğiniz hastaneler kılavuzun 39'uncu sayfasında tablo halinde sunulmuştur.

5. HASTANE SÜRECİ

Sürecinizi, ikametgâh kaydınızın olduğu yerin, Asliye Hukuk Mahkemesi'ne "Cinsiyet Değişikliğine İzin" davası açarak başlatmanız halinde; mahkeme sizi "Cinsel Kimlik Konseyi"nin bulunduğu bir eğitim araştırma hastanesine sevk eder. Mahkeme, sevk edildiğiniz hastaneden, transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığınız açısından zorunlu olduğunu ve üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunduğunuzu, resmi sağlık kurulu raporuyla belgelemenizi talep eder.

Hastane sürecinin ilk ve en önemli ayaklarından biri, psikiyatrik tanı koyulması aşamasıdır. Maalesef, Türkiye'de yürürlükteki sistem trans kimlikleri bir "hastalık" olarak görmekte ve bu yüzden mahkeme, davacı olan trans başvurucudan bir eğitim ve araştırma hastanesinden "transseksüel yapıda olduğuna" dair kurul raporu almasını istemektedir. Bu kurulda, eğer başvuran trans kadınsa; endokrinoloji, üroloji, genetik ve plastik cerrahi; eğer başvuran trans bir erkekse; bu bölümlere ek olarak, kadın doğum (jinekoloji) bölümünden de bir uzman bulunur.

Sevk edildiğiniz hastane, bu talepler doğrultusunda öncelikle transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığınız açısından zorunlu olduğunun tespitini sağlayabilmek için, sizi psikiyatrik bir gözlem sürecine ve değerlendirmeye tabi tutar. Psikiyatrik gözlem süresi, kişinin cinsiyet dönüşümüne; psikolojik ve sosyal açıdan ne kadar hazır olduğuna göre değişir.

Psikiyatri bölümü, psikiyatrik gözlem sürecinizin belirli bir aşamasında, hormon terapisine başlanması için sizi hastanenin endokrinoloji bölümüne yönlendirir.

Mahkemenin, "Üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunma" talebinin tespitini sağlamak için; üroloji ve jinekoloji bölümlerinde gerekli muayene ve işlemleriniz yapılır. Kadın doğum, Psikiyatri, Genetik, Endokrinoloji, Plastik Cerrahi, Üroloji ana bilim dallarınca imzalanmış 6 İmzalı, "Üremeden yoksun olup, ruh sağlığı açısından ameliyat olması zorunludur" ibareli resmi "Sağlık Kurul Raporu"nun sevk edildiğiniz hastane tarafından hazırlanıp, mahkemeye sunulması ile birlikte hastane sürecinizin ilk bölümü tamamlanmış olur.

Mahkemenin, cinsiyet geçiş ameliyatı olabilmeniz için size izin vermesi halinde, "Cinsiyet Değişikliğine İlişkin Mahkeme İzin Kararı" belgenizle birlikte, tercih ettiğiniz özel bir hastanede ya da devlet hastanesinde, cinsiyet geçiş ameliyatınızı olabilirsiniz.

Hastane sürecinizde sağlık hakkına erişimle ilgili yaşadığınız ayrımcılığı, 0 212 514 02 92 'den İstanbul Tabip Odasına bildirebilirsiniz.

35 Yaş / Trans Kadın

"Sağlık alanında ayrımcılığa maruz kaldım. Cinsiyet geçiş ameliyatı olduktan sonra ilaçlarımı temin etmek için başvurduğum hastanenin kadın doğum uzmanı F.H durumumu tasvip etmediğini, benim yanlış bir yola girdiğimi, bu yanlışa ortak olmak istemediğini söyleyerek beni muayene etmeyi reddetti.

Sürecimi tamamlayıp pembe kimlik aldığımda artık bu gibi sorunlar yaşamam diye düşünüyordum ama maalesef öyle olmadı. Bu kez de pembe kimlikli olmam sorun oldu. Doktorum prostat kanseri şüphesiyle tahlil yaptırmak istedi ve bunu denedi defalarca. Fakat sistemde kadın olarak göründüğüm için bilgisayar sistemi bu girişe izin vermedi. Sağlık sistemi sadece biyolojik cinsiyet temelli oluşturulduğu için Prostat kanseri olan bir trans kadın ya da rahim ağzı kanseri olan bir trans erkekseniz sistemi çökertebilirsiniz, dikkat edin!"

5.1. Psikiyatrik Değerlendirme

Cinsiyet geçiş sürecinde, cinsiyet kimliğinin netleştirilmesi ve çevreye açıklanması, kabullenilme süreci, sosyal desteğin arttırılması ve içselleştirilmiş transfobiyle baş edilmesi amacıyla, psikoterapi önerilmektedir.

5.2. Bireysel Terapi ve Grup Terapisi

Bireysel Terapi: Transseksüel kişilerle psikoterapi, kişinin ihtiyacına ve hazır olmasına uygun ne yapılabilir sorusuna yanıt vermektir. Cinsiyet geçişine dayanak oluşturacak rapor düzenlenmesi için psikoterapi zorunluluğu yoksa da, bir süre psikoterapiye devam etmiş, hormon ve cerrahi girişimlere giden adımları daha donanımlı olarak atmış ve geçiş sonrası yaşanacaklar konusunda iyi hazırlanmış kişilerin geçiş sonrası uyumunun daha iyi olduğu bilinmektedir. Kişilerin bireysel görüşmelerinde sık gündeme gelen konular arasında kendini tanıma, açılma, beden ve sağlık, kimlik kullanımı ve ilgili yasal sorunlar, gönül işleri, dini inançları nedeniyle yaşanan çelişkiler, sağlık hizmetlerinde yaşanan zorluklar ve okulda, sokakta, iş yerinde yaşanan şiddet olayları ve ayrımcı davranışlar sayılabilir. Aileye açılmanın ve ailesinin empati kurmasının ve destek olmasının zorluklarını hemen her trans birey az veya çok yaşar. Aileye açılma konusu tüm izlem sürecinde tekrar tekrar gündeme gelmektedir.

Cinsiyet geçiş sürecinizle ilgili psikolojik destek almak isterseniz, SPoD'un web sayfası üzerinden (www.spod.org.tr) psikolojik danışmanlık başvuru formu doldurabilirsiniz.Bulunduğunuz şehirde uygun bir terapist bulmak için, 0 212 292 48 02 'den bize danışabilirsiniz.

Grup Terapisi: Grup terapisi ve danışmanlık hizmetleri cinsiyet geçişi ameliyatı olacak adaylar için hazırlayıcı bir seçenektir. Kendi cinsel kimlik problemlerini anlayabilmenin farklı aşamalarında olan diğer trans bireylerden bilgi alabilmek ve problemlerle başa çıkma yolları konusunda destek alabilmek grup üyeleri için özellikle faydalıdır.

Grup terapileri, kişisel çatışmalardan ziyade partner ve aile üyeleriyle olan çatışmaları çözümlemede yardımcı olmaktadır. Bu bireyler, örneğin, gelecekle ilgili kaygılarının üstesinden gelmek, açılma sürecinde destek alabilmek, kişisel kayıplarla başa çıkabilmek ve değişen hayat koşullarına uyum sağlayabilmek için desteğe ihtiyaç duyabilmektedirler. Trans bireylerin tıbbı takip süreçlerinde grup terapilerinde kendi benzerleri ile karşılaşma ve sorunları hakkında konuşabilmenin, deneyim aktarımının, aile üyeleri ile yapılan bilgilendirme toplantılarının kişinin sosyal uyumunu ve destek ağlarını arttırdığı görülmektedir.

İstanbul'da, SPoD'un düzenlemiş olduğu trans terapi grup toplantılarına katılabilirsiniz. Her ayın ilk çarşambası SPoD ofisinde, 19.00 - 20.30 arasında gerçekleştirilen toplantılara katılmak için, info@spod.org.tr adresine yazabilir yâda 0212 292 48 02'den katılım talebinizi iletebilirsiniz."

24 Yaş / Trans Erkek

"SPoD' la arkadaşım sayesinde tanıştım. İyi ki de tanışmışım. Çünkü her toplantı sonrası aslında kendim hakkında da diğer arkadaşların hakkında da ne kadar boşluğum olduğunu fark ediyorum. Her yönden daha sağlam hissediyorum kendimi. En güzeli ortak paylara sahip olan birçok insanla tanışma kaynaşma şansımız oluyor. Sanırım güzel insanlar insanı daha da barıştırıyor kendisiyle, daha çabuk içsel transfobimizi yıkabiliyoruz. En azından kendi adıma diyeyim. Hem teknik hem politik hem de psikolojik yönden gerçek kazanımlar sağlıyor. Bu yüzden iyi ki varsınız SPoD."

25 Yaş / Trans Erkek

"Yaşanmış olayları dinlemek, başkasının yaşadığı bir şeyi önceden senin yaşamış olman ve aktarman için oluşturulmuş bu ortam beni gerçekten mutlu etti. Böyle bir oluşum deneyimlenen olayların aktarımı ve sorunlara paydaşlık etmek konusunda gerçekten yapılandırıcı ve yapıcı bir rol oynamakta sürecimde."

35 Yaş / Trans Kadın

"İlk gittiğim gün, hayatımda ilk kez bu kadar çok transı bir arada görmek, bana yalnız olmadığımı hissettirdi. Trans kimliğimle ilgili özgüven edinmemi sağladı. Her ay gruptaki diğer arkadaşlardaki olumlu değişimi gördükçe, ben de başarabileceğime inandım. Ayda bir katıldığım bu grup terapileri, bana sanki, yıllardır içine hapsedildiğim erkek egemen muhafazakâr cezaevinden bir kaçış gibi geliyordu."

28 Yaş / Trans Kadın

"Gurup terapilerine başladığım zaman tam annemin onayını beklediğim aralığa denk gelmişti. Yurt dışında da guruplara katılmıştım ama onlar daha sık buluşuyor ve sürekli etkinlik yapıyorlardı. Anneme açılmadan önceki en stresli dönem aynı kampüste kaldığım bir grup üyesi neredeyse her gün uğrayıp odamda beni kontrol ediyordu aptalca bir şey yapmayayım diye. Türkiye'de en stresli ve zor zamanlarda grup en büyük moral kaynağım oldu, yurt dışında kaldığım şehrin nüfusu 150.000 değilken olan yüksek katılıma kıyasla İstanbul gibi bir şehirdeki katılımın oradakinin yarısı kadar anca olması beni üzmüştü ve gruba gitmeyen arkadaşlara hep rica etmiştim katılım için."

5.3. Hormon Terapisi

Hormon terapisi, cinsiyet geçiş sürecinin bir başka önemli bileşenidir. Trans kişilerde hormon kullanılmasının amacı, kişinin biyolojik (atanmış) cinsiyetine ait seks özelliklerinin ortadan kaldırılması ve kişinin kendisini ait hissettiği, diğer cinsiyete ait cinsiyet özelliklerinin ona kazandırılmasıdır.

Sizi değerlendiren, tedavinizi izleyen ruh sağlığı uzmanınız ile hormon kullanmaya hazır olduğunuza dair işbirliği içinde ortak bir karara vardığınızda, doktorunuz sizin kişisel tıbbi ve ruhsal geçmişinizi özetlediği bir bilgi mektubu ile sizi bir endokrinoloğa yönlendirir. Hormon tedavisi öncesinde bu tedavinin bedensel ve ruhsal ne gibi değişiklikler yaratacağını, sizi süreç içinde nelerin beklediğini bilmeniz önemlidir.

Kadın translarda hormon uygulaması: Hormon uygulaması genellikle ağızdan hap şeklinde, kasiçi iğne ile veya cilt yoluyla yapılmaktadır. Hormon kullanımının etkileri; göğüs gelişimi, daha yumuşak bir cilt, yağ dokusunun yeniden dağılımı, erkeklik hormonlarının baskılanması ve ; kadın tipi ikincil cinsiyet özelliklerinin gelişmesidir. Hormon uygulaması, önceden mevcut olan kelliği, yüzdeki kıl gelişimini etkilemeyecek veya ses perdesini inceltmeyecektir, bazen kilo alınmasına neden olabilir. Hormon uygulaması, cinsel isteği azaltabilir ve üreme işlevini zayıflatabilir.

Hormon terapisi trans kadın ve erkeklerin üreme işlevini zayıflatabilir ancak bütünüyle yok etmez. Cinsiyet geçiş ameliyatı olunmadığı sürece, hormon tedavisinin bırakılmasıyla birlikte üreme işlevi yeniden sağlanabilir. Trans kadınlar, ameliyattan önce spermlerini dondurmamışlarsa, ameliyattan sonra taşıyıcı annelik yoluyla da olsa, bir daha biyolojik açıdan çocuk sahibi olmaları mümkün değildir. Trans kadınların kendi çocuklarını doğurmalarını sağlayacak bir teknoloji henüz mevcut değildir. Trans erkekler içinse, hormon tedavisini bırakmak ve hamile kalmak; psikolojik ve toplumsal açıdan bazı zorlukları beraberinde getirebilir.

Yapay döllenme yöntemi ve taşıyıcı annelik gibi yöntemlerle çocuk sahibi olmayı düşünen trans kadın ve erkekler, hormon terapisine başlamadan önce sperm/yumurta dondurabilirler. Türkiye'de 2016 itibariyle yasal olmadığı için sperm bankası bulunmuyor ama Kıbrıs ve Yunanistan'da bu konuda hizmet veren pek çok yer bulunmaktadır.

Erkek translarda hormon uygulaması: Hormon,kişinin kan testi sonuçlarına göre, endokrinolog tarafından verilen hormon iğneleri, iğneye bağlı olarak değişen periyodlarda (21-30 günde bir ya da 10-12 haftada bir) kas içine uygulanması şeklinde kullanılır.Ayrıca geceleri, düzenli bir şekilde dönüşümlü olarak kol, uyluk, sırt veya karın bölgesine yapıştırılan plasterler yoluyla da uygulanmaktadır. Hormon kullanımının etkileri arasında; erkeksileşme, yüzde ve vücutta tüylenme, sesin kalınlaşması, kas kütlesinde artış ve diğer ikincil erkek cinsiyet özelliklerinin gelişimi yer alır. Yan etkiler, yüzde akne-sivilce gelişimi, erkek tipi saç dökülmesi, azalmış veya kesilmiş üreme işlevi ve aylık kanamaların azalması / kesilmesidir.

Hormon kullanımında takip ve bakım: Hormon uygulamasına başlayan, cinsiyet geçiş ameliyatı olacak kişilerin, bu önemli adımı partnerleri, eşleri, aile üyeleri veya kendileri için önem taşıyan kişiyle mutlaka paylaşmaları önerilir.

Güvenilir bir hormon uygulaması, düzenli tıbbi kontrolleri gerektirir. Bu kontroller kan basıncının, hormon seviyelerinin, kan yağlarının ve karaciğer fonksiyonlarının testini içermektedir. Ayrıca doktorunuz gerekli gördüğünde kan pıhtılaşması ile ilgili testler ve kalp, karaciğer gibi organlar ile ilgili ultrasonografik görüntüleme tetkikleri de planlayabilir. Hormon uygulaması bir yan etki veya istenmeyen bir durum yaratıyorsa, acilen doktorunuza haber verilmelidir.

Erkek translarda hormon kullanımı süresince düzenli jinekolojik muayene önemlidir. İstanbul'da Şişli Belediyesi, her Salı 19.00-21.00 saatleri arasında, kimlik sormadan ücretsiz jinekolojik muayene hizmeti vermektedir.

Cinsiyet hormonlarına verilen cevapta fiziksel gelişmeye dair, gerçekçi beklentiler önemlidir. Daha fazla hormon kullanımı, daha iyi sonuçlar anlamına gelmez. Çoğunlukla tersi doğrudur:

- Trans kadınlarda aşırı östrojen, kadınlaşmayı arttırmaksızın kanın pıhtılaşma riskini oldukça arttırır; depresyon yapabilir veya ağırlaştırır. Daha seyrek olarak taşkın, kontrolsüz davranışları arttırabilir.

- Trans erkeklerde vücutta depolanan fazla testosteron, önce östrojene çevrilir; bu da meme kanserini şiddetlendirebilir ve kişinin sosyal çevresi ile ilişkilerini bozan ona zarar veren, ani, düşünülmeden yapılan davranışlara ve şiddetli öfke nöbetlerine neden olabilir.

Hormon ilaçlarının yanlış kullanımı ve yan etkileri nelerdir?

Fazla hormon kullanımı sonucu karaciğer başta olmak üzere birçok organda ilaç aşırı dozuna bağlı zararlı etkiler görülebilir. Tıbbi sorunu, diğer bir deyişle kalp-damar hastalık riski olan kişiler, karşı cins hormon tedavisi neticesi ciddi ve ölümcül sonuçlar yaşama olasılığı bakımından daha fazla risk altındadırlar. Örneğin, sigara içme, obezite, ileri yaş, kalp hastalığı, yüksek tansiyon, pıhtılaşma bozuklukları, kanser ve bazı endokrin bozukluklar yan etkileri artırır ve hormon tedavisi için risk oluşturur. Bununla beraber, hormonlar riskler kadar sağlıkla ilgili faydalar da sağlar. Fayda, zarar oranı hormonu yazan klinisyen ve transseksüel birey tarafından birlikte değerlendirilmelidir.

Hormon terapisi sürecinde alkol, tütün vb. kullanımının zararları

Hormon kullanırken aynı zamanda yoğun alkol ve sigara kullanımı, ilaçların yan etkilerinin daha kolay ortaya çıkmasına neden olur. Hormonların alkol ile kullanımları karaciğerin daha kolay hasar görmesine sebep olur zira alkol de karaciğer için bir toksindir.

Cinsiyet geçişi sürecinde sigara kullanımı, özellikle kadın translarda kalp-damar hastalıkları riskini arttırır. Cerrahi operasyonlardan önce sigaranın bırakılması, erkek ve kadın translarda ameliyat yaralarının daha kolay iyileşmesini sağlayıp, ameliyatın başarısını belirgin şekilde arttırır.

5.4. Sağlık Kurulu Raporunun Alınması

Sevk edildiğiniz hastane,transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığınız açısından zorunlu olduğunun ve üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunduğunuzun tespitini sağlayabilmek için, sizi psikiyatrik bir gözlem sürecine ve bir dizi tıbbi kontrole tabi tutar. Bu kontrol ve gözlem sürecinin sonunda; Kadın Doğum, Psikiyatri, Genetik, Endokrinoloji, Plastik Cerrahi, Üroloji ana bilim dallarınca imzalanmış 6 İmzalı sağlık kurulu raporunuz hazırlanır.

Bedensel cinsiyet geçişi, bir dizi cerrahi operasyon ve işlem gerektirir. Ameliyatların sayısı ve bedensel geçişin süresi; cerrahi prosedürlere, ameliyatların başarısına ve kişinin beklentilerine göre değişebilir.
Cinsiyet geçiş cerrahisi ekibi; Psikiyatrist, Psikolog, Endokrinolog, Jinekolog, Plastik Cerrahi ve Ürolog'tan oluşur.

Cinsiyet geçiş ameliyatları tıbbi gereklilik sebebiyle Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından Genel Sağlık Sigortası kapsamında değerlendirilmektedir. Sağlık Bakanlığı 23.10.2013 tarihli yazısında, cinsiyet geçiş ameliyatlarının protezler dahil tüm masraflarının SGK güvencesinde olduğunu duyurmuştur.

Ancak, ameliyat giderleri devlet tarafından karşılansa dahi, trans erkek ve trans kadınların genital operasyonlarını devlet hastanelerinde gerçekleştirebilecek donanım ve kapasitede, yeterli doktor ve sağlık görevlisi bulunmamaktadır.

6.1. Ameliyat Öncesi Hazır Bulundurmanız Gereken Belgeler

Ameliyatınızı Türkiye'de olacaksanız, 2016 yılı itibariyle aşağıdaki belgeleri temin ederek, devlet hastanesinde ya da özel bir hastanede ameliyatınızı olabilirsiniz.

6 İmzalı Resmi Sağlık Kurulu Raporu, Cinsiyet Değişikliğine İlişkin Mahkeme İzin Kararı, Kimlik Cüzdanı ve Fotokopisi, 3 Adet Vesikalık Fotoğraf

Mahkeme izni olmaksızın, ameliyatını yurt dışında olacak kişilerin, başvurdukları hastanenin talep ettikleri belgeleri temin etmeleri gerekir.

6.2. Kadından Erkeğe (Female To Male) Ameliyatlar Terminoloji

Mastektomi: Göğüs ucunun açılarak meme dokusunun çıkarılmasıdır. Genelde areolası (yani memenin kahverengi yuvarlak bölümü) büyük olan memelerde tercih edilir,

Jinekomasti: 80 ve daha küçük memelerde daha başarılı sonuç veren erkek memesindeki yağlanmalarda da uygulanan yöntemdir. Meme yuvarlağı (areolası) küçük olan kişilerde tercih edilir.

Histerektomi: Rahmin alınması ameliyatıdır.

Metoidioplasti: Klitorisin testosteron verilerek 4-5 cm olacak kadar büyütülüp penisin olması gereken yere kaydırılması ameliyatı.

Salpingooferektomi: Yumurtalıkların ve tüplerin alınması ameliyatıdır.(Üremeden sürekli bir biçimde yoksun olmak şartı nedeni ile yapılan ameliyattır

Falloplasti: Penis oluşturulması ameliyatıdır.

İmplant: Vücudun içine konan sert madde, bir nevi protez. Penis ameliyatı için kullanılan penil protezin diğer adı "mutluluk çubuğu"dur.

Kadından erkeğe (FTM) ameliyatlar, üç farklı prosedürden oluşmaktadır:

1. Memelerin, yumurtalıkların ve rahmin alınması
2. Vajinanın alınması ve penisin oluşturulması
3. Protezin eklenmesi

Üçüncü müdahalede, ürolog, testis protezleri ve/ya da ereksiyon protezi (mutluluk çubuğu) ekler. Bu prosedür penis ucuna his geldikten sonra (genelde bir yıl sonra) gerçekleştirilir.

> ***Mastektomi ameliyatı (memelerin alınması), mahkeme izni gerektirmeyen bir ameliyattır ancak, diğer ameliyatlar için mahkeme izni gerekmektedir.***

Erkek translar için hazırlanan bilgi bankası niteliğindeki blogta, cinsiyet geçiş sürecine dair hemen her konuda bilgiye ulaşabilirsiniz:
http://transsicko.blogspot.com.tr/

6.4. Erkekten Kadına (Male To Female) Ameliyatlar Terminoloji

Penektomi : Penisin ameliyatla alınması işlemi.

Vajinoplasti: Vajina oluşturulması ameliyatıdır.

Labioplasti: Vajina iç dudaklarının, estetik olarak düzeltilmesi işlemi.

Erkekten kadına (MTF) ameliyatlar, İki farklı prosedürden oluşmaktadır:

1. Göğüs ameliyatı ve silikonların eklenmesi
Meme oluşturulması ameliyatında, meme protezleri (silikon) kullanılır. Protezlerin eklenmesi için; meme ucundan, meme altından ve koltuk altından girilmektedir.

2. Penisin alınması ve vajinanın oluşturulması
Vajen yapımında, penis derisi ya da bağırsak kullanılmak üzere, iki farklı teknik kullanılmaktadır.

> ***Meme oluşturma ameliyatı, mahkeme izni gerektirmeyen bir ameliyattır ancak, penisin alınıp vajinanın oluşturulması ameliyatı için, mahkeme izni gerekmektedir.***

6.5. Estetik Ek Operasyonlar

Ameliyat sonrası gelişebilecek komplikasyonlar, cerrahi müdahalenin tekrarını gerektirebileceği gibi, kişi aynı zamanda, estetik kaygıları ve tercihleri doğrultusunda, başka cerrahi müdahalelere de karar verebilir.

Trans kadınlar tercihleri doğrultusunda; burun, çene estetiği, ses inceltme ameliyatı ve çeşitli yüz feminasyon işlemlerine başvurabilir. Ses inceltme ameliyatı riskli, zor ve pahalı bir ameliyat olduğundan çoğunlukla tercih edilmez.

Ses terapisiyle, ameliyata gerek kalmadan, daha feminen bir ses elde edilebilir. Ses terapisi ile ilgili videolara, internet ortamından kolayca ulaşılabilirsiniz.

Erkek translar ise, vücutlarında gerekli gördükleri bölgelere liposuction yaptırabilir. Yağ dokularının alınması için yapılan cerrahi bir yöntemdir. Kişinin ihtiyacına göre; kaş-bıyık ekimi, çene ameliyatı, popo küçültme, boy uzatma gibi ek operasyonlara gidilebilir.

6.5. Türkiye'de Cinsiyet Geçiş Cerrahisi ve Prosedürler

Türkiye'de cinsiyet geçiş süreci resmi prosedürleri, belirli devlet hastanelerinde yürütülmektedir. Hem devlet hastanelerinde, hem de özel hastanelerde, cinsiyet geçiş ameliyatları yapılmaktadır ancak; henüz devlet hastanelerince yeterince uzmanlaşma sağlanamadığından, ekonomik gücünüz yeterliyse, Türkiye'deki özel hastaneleri ya da ekonomik gücünüz daha iyiyse, yurt dışındaki hastaneleri tercih edebilirsiniz.

Sosyal güvenceniz ve geliriniz yoksa, bulunduğunuz il ve ilçede; her ilde vali ve her ilçede kaymakam başkanlığında oluşturulmuş, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'na bir dilekçe ile başvurarak; Yeşil Kart çıkartıp, bir devlet hastanesinde ücretsiz ameliyat olabilirsiniz.

Hangi hastanede ameliyat olacağınıza karar vermeden önce, diğer trans kadın ve erkeklerden bilgi ve deneyim aktarımı almanız, daha sağlıklı bir karar almanız için size yardımcı olabilir. SPoD LGBTİ'nin İstanbul'da düzenlemiş olduğu grup terapilerine katılarak, diğer trans erkek ve kadınlarla, bilgi ve deneyim paylaşımında bulunabilirsiniz. İstanbul dışındaysanız ve bulunduğunuz sosyal çevrede bilgi edinme imkanınız yoksa; LGBTİ hak örgütlerine danışabilir, Trans Dayanışma ve Geçiş Grubu, Voltrans, Mavi Çatı, United Unicorns, T-klüp gibi çeşitli Facebook dayanışma gruplarına katılabilirsiniz.

Türkiye'deki LGBTİ örgütlerin iletişim bilgileri, tablo halinde 40' ıncı sayfada verilmiştir.

7.1. Medeni Kanun Madde 40

Cinsiyet geçişinin nasıl olması gerektiği Medeni Kanununun 40. Maddesinde düzenlenmiştir.

MADDE 40. ***"Cinsiyetini değiştirmek isteyen kimse, şahsen başvuruda bulunarak mahkemece cinsiyet değişikliğine izin verilmesini isteyebilir. Ancak, iznin verilebilmesi için, istem sahibinin on sekiz yaşını doldurmuş bulunması ve evli olmaması; ayrıca transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı açısından zorunluluğunu ve üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunduğunu bir eğitim ve araştırma hastanesinden alınacak resmî sağlık kurulu raporuyla belgelemesi şarttır.***

Verilen izne bağlı olarak amaç ve tıbbî yöntemlere uygun bir cinsiyet değiştirme ameliyatı gerçekleştirildiğinin resmî sağlık kurulu raporuyla doğrulanması hâlinde, mahkemece nüfus sicilinde gerekli düzeltmenin yapılmasına karar verilir."

Cinsiyet değişikliğine ilişkin hukuki süreç, henüz belli bir hukuki standarda sahip olmamakla birlikte, dokunulmaz ve devredilmez kişilik hakları açısından tartışmalı maddeler içermektedir.

Cinsiyet geçiş davasının ilk adımı olan "cinsiyet değişikliği izin davası"nın hangi mahkemede açılacağına ilişkin, güncel Yargıtay kararlarına göre, (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 25/12/2013 gün ve 2013/18 - 464 Esas - 2013/1698 Karar sayılı ilamına göre) Asliye Hukuk Mahkemesi'nde açılması gerektiği belirtilmiştir.

Buna rağmen bazı adliyelerde bu dava, Sulh Hukuk Mahkemesi'nde görülebilmektedir. Uygulamadaki bu çifte durum, karşı karşıya kalınan görevsizlik kararlarıyla, transların hukuki sürecinin uzamasına neden olmaktadır.

Davanızı açmadan önce, ikametgâh kaydınızın bulunduğu yerdeki adliyede "Cinsiyet Değişikliğine İzin" davalarına hangi mahkemenin baktığını netleştirmek için, öncesinde mahkeme kalemindeki memurlarla görüş alışverişinde bulunmanız ve 0212 292 48 02'den SPoD'a hukuki danışmanlık için başvurmanız faydalı olabilir

7.2. Cinsiyet Geçiş Sürecinde İzlenmesi Gereken Hukuki Adımlar

Hukuki sürecinizle ilgili kafanız karışıksa ve bir avukatın size eşlik etmesine ihtiyaç duyuyorsanız; info@spod.org.tr 'den, SPoD'a hukuki danışmanlık için başvuruda bulunabilirsiniz

7.2.1. Birinci Adım: "Cinsiyet Değişikliğine İzin" Davası'nın Açılması

› SPoD'un Web sayfasında www.spod.org.tr yer alan Cinsiyet Değişikliğine İzin Dava Dilekçesi'ni, kişisel bilgilerinize göre doldurduktan sonra, ikişer kopya çıktı alıp, her nüshanın ilgili alanına imzanızı atın.

› İkametgâh kaydınızın bulunduğu yerdeki adliyenin, Tevzi bürosuna başvurun. Başvuru esnasında; imzalı dilekçenizi, kimliğinizi yanınızda bulundurun. Ayrıca dava masrafları için (2016 yılı itibariyle) yaklaşık 200 TL nakit para yanınızda bulundurun. Görevli kişi, dava dosyanızı oluşturmak için gerekli bilgileri girdikten sonra, vezneden dava ücretiniz tahsil edilir (Dava masrafı adliyeden adliyeye değişebilmektedir.).

> ***Maddi güçlük içinde olduğunuzu kanıtlamak şartıyla, adli yardımdan faydalanabilirsiniz. "Adli Yardım" konusu için kılavuzun sonunda yer alan "Haklarınızı Bilin" bölümüne bakabilirsiniz.***

› Çeşitli nedenlerden dolayı, ikametgâhınızın bulunduğu yerde dava açmak istemiyorsanız ya da mahkeme tebligatınızın aileden birilerinin eline geçmesini istemiyorsanız, ikametgâhınızı sizin için daha rahat ve uygun olacağını düşündüğünüz yere aldırabilirsiniz. Bunun için, ikametgâhınızı aldırmak istediğiniz yerin nüfus müdürlüğüne gidip, adres bildiriminde bulunmanız gerekiyor.

› Dava sürecini hızlandırmak için, davayı açtıktan bir hafta sonra mahkeme kalemine gidip hastaneye sevk yazısını alabilirsiniz.

› Başvuru işlemleriniz tamamlandıktan sonra size verilecek olan tevzi Formu'nda dava dosyanızın atandığı mahkemeyi ve dava dosya numaranızı görebilirsiniz.

› Dava süreciniz boyunca, dava dosyanızla ilgili her türlü işlemden SMS ile haberdar olabilmeniz için, UYAP SMS Aboneliği başlatabilirsiniz. Aboneliğinizi başlatmak için; on bir haneli TC Kimlik Numaranızı yazıp, bir boşluk bırakıp, ABONE yazıp, (Örnek: 12345678901 ABONE) 4060'a telefonunuzdan mesaj göndermeniz yeterli.

› Üç hafta içerisinde size, duruşma için gün verilir ve hastaneye sevk edilirsiniz. Mahkeme, transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığınız açısından zorunlu olduğunu ve üreme yeteneğinden yoksun bulunduğunuzu, sevk edildiğiniz hastaneden resmi sağlık kurulu raporuyla belgelemenizi, talep eder.

› Rapor alımını hızlandırmak için, mahkemeden sevk yazısı alınırken "elden takiplidir" ibaresinin yazılmasını talep etmek gerekir. Rapor imzadan çıktıktan sonra elden takipli olduğu için, raporu bizzat alıp mahkeme ön bürosuna teslim etmek gerekir. Bu ciddi anlamda size zaman kazandıracaktır.

› Sevk edildiğiniz hastane, bu talep doğrultusunda; transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığınız açısından zorunlu olduğunun ve üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunduğunuzun tespitini sağlayabilmek için, sizi psikiyatrik bir gözlem sürecine ve bir dizi tıbbi kontrole tabi tutar. Bu sürecin belirli bir standardı yoktur.

› Kadın Doğum, Psikiyatri, Genetik, Endokrinoloji, Plastik Cerrahi, Üroloji ana bilim dallarınca imzalanmış 6 İmzalı, Resmi Sağlık Kurul Raporu, sevk edildiğiniz hastane tarafından hazırlanıp, mahkemeye gönderilir.

› Mahkemeye gönderilen rapor; "Transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığınız açısından zorunlu olduğu ve üreme yeteneğinden yoksun bulunduğunuz" şeklinde, gerekli kriterleri taşıyorsa, cinsiyet değişikliğinize izin kararı verilir.

› Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülen bu davanın karşı tarafı olmadığından dolayı, gerekçeli kararın yazılmasından hemen sonra temyizden vazgeçildiğine dair dilekçe verip, kesinleştirme işlemi yapılmalıdır.

› Kesinleşmiş kararla birlikte seçiminiz doğrultusunda bir özel hastanede ya da devlet hastanelerinde ameliyatınızı olabilirsiniz.

7.2.2. İkinci Adım: "İsim Tashihi ve/veya Cinsiyet Değişikliği Nedeni ile Nüfus Kaydı Düzeltilmesi" Davası'nın Açılması

Cinsiyet geçiş ameliyatınızı olduktan sonra tekrar açmanız gereken dava: **"İsim Tashihi ve/veya Cinsiyet Değişikliği Nedeniyle Nüfus Kaydının Düzeltilmesi"** davasıdır. Bu dava kimliğinizin renginin değişmesi; yani pembe iken mavi, mavi iken pembe olmasıyla ve nüfus sicilinde cinsiyetinizin; erkek ya da kadın olarak görünmesiyle ilgilidir.

Cinsiyet geçiş davalarından önce isim değişikliği gerçekleşmişse ve isim değişikliği yapılmayacaksa sadece **Cinsiyet Değişikliği Nedeniyle Nüfus Kaydının Düzeltilmesi"** davasının açılması gerekir. **Bu konuda farklı davaların açılması ekstra maliyetler yaratacağından tek bir dava ile bu sürecin yürütülmesi tavsiye edilir.**

Mahkeme izni olmaksızın, yurt dışında "cinsiyet geçiş ameliyatı" olunmuşsa, ülkeye dönüldüğünde hukuki sürecini tamamlayabilmek için, doğrudan ikametgâh kaydının bulunduğu yerin Asliye Hukuk Mahkemesine; "Cinsiyet Değişikliği Nedeniyle Nüfus Kaydı Düzeltilmesi" talebiyle dava açılabilir.

Açılan dava sonrası mahkeme; amaç ve tıbbî yöntemlere uygun bir cinsiyet geçiş ameliyatı gerçekleştirildiğinin resmî sağlık kurulu raporuyla doğrulanması için, hastaneye yada Adli Tıp Kurumu'na sevk edebilir.

› SPoD'un web sayfasında (www.spod.org.tr) yer alan "İsim Tashihi ve Cinsiyet Değişikliği Nedeni İle Nüfus Kaydı Düzeltilmesi" Dava Dilekçesi'ni kişisel bilgilerinize göre doldurduktan sonra, ikişer kopya çıktı alıp, her nüshanın ilgili alanına imzanızı atın.

› İkametgâh kaydınızın bulunduğu yerdeki adliyenin **tevzi bürosuna** başvurun.

› Cinsiyet değiştirme ameliyatının kesinleşmiş mahkeme kararı, imzalı dilekçeniz ve kimliğinizin bir fotokopisi ile davayı tevzi bürosunda açmalısınız .Ayrıca dava masrafları için (2016 itibariyle) yaklaşık 250 TL nakit para yanınızda hazır bulundurun.

› Dava açıldıktan bir hafta sonra mahkeme kalemine uğrayıp MK. 40/2 gereğince ameliyat olunduğuna dair rapor için sevk yazısı alınmalıdır. Sevk yazısı alındıktan sonra hastaneye gidilir ve rapor alınır. Rapor alım sürecini hızlandırmak için elden takip etmek gereklidir. Mahkeme ilk duruşma öncesinde davacının aranan şahıslardan olup olmadığının araştırılması için emniyet müdürlüğüne müzekkere yazar ve UYAP sisteminden de adli sicil belgesi çıkarılır. Emniyet müdürlüğünden gelecek cevap yazısını ilk duruşmadan önce dosyaya girip girmediğini takip etmek zaman kazandırır. Aksi bir durum olmadıkça tüm belgelerin hazır olması halinde mahkeme ilk duruşmada karar verir.

› Kısa karardan itibaren 1 ay içerisinde mahkeme gerekçeli kararı yazar ve taraflara tebliğ çıkarır. Süreci hızlandırmak için gerekçeli kararı elden tebliği alınmalıdır. Ancak Nüfus Müdürlüğüne çıkarılan tebligat için tebliğden itibaren 15 gün beklemek gerekmektedir.

› Gerekçeli kararın yazılmasından sonra mahkeme kaleminden Basın İlam Kurumu'na yazı yazılır ve bu yazı şahsen Basın İlam Kurumu'na götürülür. Basın İlam Kurumu son zamanlarda adliyelerde oluşturulmaktadır. Basın İlam Kurumu ilan için 150-180 TL (2016 yılı itibariyle) civarında para almaktadır. Paranın ödenmesi ile birlikte, kararın hangi gazetede ve ne zaman yayınlanacağı sizlere yazılı olarak bildirilmektedir.

› Mahkeme kararını gazetede yayınlanmasından hemen sonra gazeteyi mahkeme kalemine götürmek gereklidir. İlanın yayınlanmasından 2 hafta sonra da karar kesinleşmiş olmaktadır. Kararın kesinleşmesi ile mahkeme Nüfus Müdürlüğü'ne müzekkere yazarak yeni kimlik durumunu bildirmektedir. Nüfus Müdürlüğü, mahkeme yazısını alır almaz en geç 3 gün içinde kendi sistemine kaydetmektedir. Kaydın yapılması ile birlikte 2 adet vesikalık fotoğraf ile birlikte Nüfus Müdürlüğü'ne gidilerek yeni kimlik alınır.

- Zaman kazanmanız için, davanızın görüldüğü mahkemenin kalemine başvurup, kararı temyiz etmeyeceğinize dair bir dilekçe sunarak, 15 günlük temyiz (itiraz) süresini beklemeden, kesinleşmiş kararı elden teslim alabilirsiniz.
- Kesinleşmiş kararın birkaç fotokopisine mahkeme kaleminden "aslı gibidir" mührü vurdurarak elinizde bulundurun. İlerleyen süreçte resmi işlemlerde gerekebilir.

› Duruşma sonrası, kesin karar elinize ulaştığında, Basın İlan Kurumu aracılığıyla gazeteye ilan vermeniz gerekebilir. Bu koşul bütün mahkemelerde aranmamaktadır ancak, mahkemece istenmesi halinde, ilinizde bulunan Basın İlan Kurumu'na giderek, mahkeme yazısını teslim edin. Görevliye, en düşük tirajlı gazetede ilan vermek istediğinizi belirtin. Görevli memur, aynı hafta içinde, hangi gün hangi gazetede ilanınızın yayınlanacağını size söyleyecekler. O gün Basın İlan Kurumu'na gidip gazetenin iki nüshasını teslim alın ve dava dosyanızın görüldüğü mahkeme kalemine teslim edin.

› Bu aşamada bir dizi bürokratik işlemin gerçekleşmesi için beklemeniz gerekecek. Değişikliğin karar defterine yazılması, valiliğe ulaşması, Mernis'e işlenmesi gibi işlemler için ortalama 15 gün beklenir.

› Bu süre sonunda İlçe Nüfus Müdürlüğü'ne; eski kimliğiniz, yeni çekilmiş iki vesikalık fotoğraf ve mahkeme yazısıyla başvurmanız gerekir. Başvuru esnasında kimlik değişim ücreti alınır ve eski kimliğiniz imha edilerek, yeni kimliğiniz size teslim edilir.

7.2.3. Kimlik Değişimi Sonrasında Güncellemeniz Gerekenler

- Diploma ve her türlü sertifika bilgileri
- Varsa sürücü ehliyeti
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) sicil bilgileri
- Banka hesap bilgileri
- Miras hakkı ve tapu kayıtları
- Adınıza kayıtlı fatura bilgileri

8. ADLİ YARDIM BAŞVURUSU

Adli yardımdan, maddi güçlük içinde olduğunuzu kanıtlamak şartıyla, yararlanabilirsiniz. Yani adli yardim tamamen ekonomik durumla* ve davayla ilgili harç ve giderlerden, avukatlık ücretlerinden** muaf tutulmayla ilgilidir. Dolayısıyla trans olduğunuz için adli yardımdan yararlanmanızın engellenmesi anayasal haklarınızın ihlal edilmesi demektir. Adlî yardım için, yargılamanın yapılacağı veya yapılmakta olduğu mahkemeye başvurabilirsiniz, yani davanızı açtıysanız bile maddi güçlük içinde olduğunuzu ispat ederek dava için yaptığınız masrafı geri alabilirsiniz.

- Davanızı zaten açtıysanız, duruşma sırasında hakime -veya öncesinde davanızın görüldüğü mahkemenin kalemine giderek- sözlü veya yazılı olarak bu isteğinizi bildirebilirsiniz.

- Davanızı açmadıysanız, tevziye gittikten sonra ve vezneye gitmeden önce davanızın yönlendirildiği mahkemenin kalemine giderek bu isteğinizi bildirebilirsiniz. Eğer başvurucu gerekli evrakları toplar da maddi güçlüğü kanıtlarsa o zaman vezneden para ödemesine gerek kalmaz.

Mahkeme adli yardıma karar verirse, kişi baroların adli yardim bürolarına yönlendirilir. Daha fazla bilgi için, http://www.hukukiyardim.gov.tr/sayfalar/AdliYardim.pdf adresini ziyaret edebilirsiniz.

*Maddi güçlüğü kanıtlamak için üzerine kayıtlı ev, araba olmadığına dair belgeler, SGK'dan düzenli bir geliri olmadığına dair yazı vs.; eğer sadece SGK varsa kira kontratı veya bakmakla yükümlü olduğu kişilerle ilgili ek belgeler istenir.

** Adli yardımda genellikle ücretsiz avukat da sağlanır; ama bu isim ve kimlik değişimi davası tek başınıza da yürütebileceğiniz bir dava olduğu için avukat istememeniz durumunda ne yapılabileceğini adli yardım bürosuna sorun.

9. EĞİTİM HAYATI ve CİNSİYET GEÇİŞ SÜRECİ

Eğitim hakkı, hem Anayasa'nın 42. maddesi hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ek 1 Protokolü'nün 2. Maddesiyle korunma altına alınmış temel bir haktır.

Eğitimde ayrımcılık yapılması kanun ile yasaklanmıştır; ancak ayrımcılığın cinsiyet kimliği temelli olmasının açıkça yasaklanmamış olması, trans bireylerin eğitim kurumlarında yaşamakta olduğu ayrımcılığın davalanmasında önemli bir eksik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim hayatınızda, ayrımcı bir durumla karşılaştığınızda, şu adımları atabilirsiniz:

Türk Ceza Kanunu 122. Maddesi (nefret saikiyle ayrımcılık) kapsamında olayın olduğu yerdeki Adliye'ye giderek kurum ve/veya kişi aleyhine suç duyurusunda bulunmak;

- Genel hükümler çerçevesinde kurum ve/veya kişi aleyhine maddi (eğer ispatlanabilir bir maddi kayıp varsa) ve manevi tazminat davası açmak;

- Yarı yargısal kurumlar olarak adlandırılan Ombudsman (Kamu Denetçiliği), İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, TBMM Dilekçe Komisyonu, TBMM İnsan Hakları Komisyonu, gibi kurumlara başvurmak;

- Ayrımcılık yapan öğretmen gibi bir kamu görevlisiyse bağlı olduğu kamu kurumuna başvurarak aleyhine disiplin soruşturması açılmasını talep etmek;

- Ayrımcılık yapanın bağlı olduğu bir meslek örgütü veya sendika varsa buraya bildirimde bulunarak şikayette bulunmak;

- BİMER (Başbakanlık İletişim Merkezi) ya da CİMER (Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi) gibi kurumlara şikayette bulunmak.

22 Yaş / Trans Kadın

"Devlet lisesinde çok problem yaşadım, bunun üzerine ailem özel bir akşam lisesine kaydımı aldı. Sosyal çevremde ilk zamanlar oldukça yıldırıcı bir baskı olmasına rağmen, bu zamanla azaldı. Yaşadığım çevrede buna çok dikkat ediyorum."

24 Yaş / Trans Erkek

"Eğitim hayatına 9 sene katlanabildim. Okulu bıraktım kıyafet yüzünden, açıktan okumayı denedim, ama eğitim sistemine karşı soğukluk başarılı olmamı sağlamadı."

10. ÇALIŞMA HAYATI ve CİNSİYET GEÇİŞ SÜRECİ

Çalışma hayatı içinde iseniz, talebiniz doğrultusunda isterseniz aynı yerde çalışmaya devam edebilir ya da başka bir yere atama talebinde bulunabilirsiniz. İş yerinde yeni kimliğinizden dolayı mobbinge uğrayabilirsiniz veya siz istemeseniz bile sizi başka bir yere atayabilirler. Böyle durumlarda yasal yollara başvurmalısınız. Olası tüm idari işlemlere karşı, işlemin iptali davası ile istemediğiniz her türlü işlemi iptal ettirebilirsiniz.

Kamu dışında çalışıyorsanız durum daha farklı gelişebilir. İşveren, yasal olarak işinize son veremez. Yasal anlamda elinde tutunabileceği hiçbir argüman yoktur. Ancak performans düşüklüğü gibi bir gerekçeyle işinize son verebilir. Böyle bir durumda, şartları uygun ise işe iade davası ile birlikte ayrımcılık tazminatı ve ek olarak ceza hukuku açısından da savcılığa suç duyurusunda bulunabilirsiniz.

Ayrımcı bir durumla karşılaştığınızda SPoD LGBTİ ve diğer LGBTİ derneklerinden yardım alabilirsiniz.

SPoD ve Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu ortaklığında 2015'te yapılan; "Türkiye'de LGBTİ Bireylerin Sosyal ve Ekonomik Sorunları" araştırması sonuçlarına göre, LGBT'ler çalışma hayatının hemen her alanındalar. LGBT'ler gündelikçi işçilikten, hekimliğe; memuriyetten serbest çalışmaya kadar farklı alanlarda çalışıyorlar. İstediği mesleği seçemediğini ve eğitimini aldığı mesleği icra edemediğini belirtenler arasında trans bireylerin oranı beklenenden yüksek.

Son bir yıl içinde çalıştıkları işyerinde ayrımcılığa uğradığını düşünen LGBT'lerin oranı **yüzde 8,9 (257 kişi).**

Son bir yıl içinde iş ararken ayrımcılığa uğradığını düşünen LGBT'lerin oranı **yüzde 8,4 (241 kişi).**

İşyerinde cinsel yönelimi ve/veya cinsiyet kimliği ile ilgili açık olmayan LGBT'lerin oranı **yüzde 78,3 (1555 kişi).**

İşyerindeki çalışma arkadaşlarından birinin cinsel yönelimi ve/veya cinsiyet kimliği dolayısıyla olumsuz yorum/tepki aldığını duyan/gören LGBT'lerin oranı **yüzde 55,7 (914 kişi).**

Cinsel yönelimi ve/veya cinsiyet kimliği temelli ayrımcılık nedeniyle eğitimini aldığı mesleği yapamayan LGBT'lerin oranı **yüzde 5,8 (167 kişi).**

25 Yaş / Trans Erkek

"Öğretmenlik hayatımın iki sene üçüncü aylık diliminde hormona başlayacağım için istifa ettim. Sakallarımın çıkması, sesimin değişmesi elbette ki sorun teşkil edecekti, öğretmensiniz sonuçta. Kalsaydım belki beni çıkarmak zorunda kalacakları için kallavi bir tazminat alacaktım, gözüm paradan ziyade huzurdaydı. İstediğim gibi giyinememek, saçlarımı kısa kestirememek, sürekli unisex kıyafetler almak beni psikolojik olarak yormaya başlamıştı. İstifamı ettikten sonra belki kazandığım kadar yüklü miktarda parayı elimle teptim, evet ama en azından huzurlu bir yaşam sürmeye başladım. Öğrenciliğe geri döndüm, çoğu kez de "Oh be dünya varmış!" dedim. Bana huzur veren para değil, kendim olabilmek, kendim gibi yaşayabilmekti."

35 Yaş / Trans Kadın

Geçiş sürecimin öncesinde feminen bir gey görünümündeyken, iş başvurusu bulunduğum hemen her yerde askerlikten muaf olma halim sorulurdu ve ben kimliğimi açıklardım. Gülümseyenler, donup kalanlar, kafası karışanlar oluyordu. Hiçbiri de beni işe kabul etmedi zaten. Sadece 2011 senesinde Medya Takip Merkezi diye bir kuruma iş başvurusunda bulunmuştum, mülakatım gayet iyi geçti ve işe kabul edildim. Evraklarımı hazırlayıp bir sonraki hafta işe başlayacağım söylendi. Ben hemen evrakları hazırladım ama sonra başvurduğum kurumun insan kaynakları beni aradı ve telefonda cinsel durumum nedeniyle işe alımımın iptal edildiğini söyledi. Diğer çalışanlar için sorun olurmuşum. Bunun bir ayrımcılık olduğunu söyledim ve hukuki mücadele başlatmak için insan hakları örgütlerine başvuruda bulundum.

31 Yaş / Trans Erkek

"Sürece başladığımda iş yerinde 4 yıllık memurdum. Memur olmamla ilgili bir kaygı yaşamadım çünkü öğretmenlik yapan tanıdık bir trans erkek arkadaş vardı,onun mesleğine devam edebildiğini bildiğim için çok kaygılanmadım ama amirimin tepkisini çok merak ediyordum. O da, çok sıcak olmasada ılımlı yaklaştı durumuma, dışlayıcı veya aşağılayıcı hiçbir davranışta bulunmadı. Ama mudur veya arkadaşlarımdan kötü bir durumla karşılaşmamamın nedenini, öncesinde kendimi onlara sevdirmiş olmam ve gerçekten benim karakterimi kişiliğimi biliyor olmaları, en büyük etken diye düşünüyorum. Bu konuda kendimi çok şanslı hissediyorum."

Türkiye'de trans bireylerin cinsiyet geçiş ameliyatlarını mahpus oldukları sürede yapabilmelerinin önü 2014 yılında açılmıştır. O yıl bir trans kadın cinsiyet geçiş sürecini hapishanede kaldığı sürede, çeşitli derneklerin ve avukatların desteğiyle başlatmıştır. Yapılan başvurular neticesinde Bülent Ecevit Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'nde mahkûm koğuşu açılmış ve kendisinin ameliyatı gerçekleştirilmiştir. [1]

Bu cinsiyet geçiş operasyonu için mahpusun bir eğitim ve araştırma hastanesinden cinsiyet geçişinin ruh sağlığı için mecburi olduğu yönünde resmi sağlık kurulu raporu ile belgelemesi yeterli görülmüş, masrafları Sağlık Bakanlığı'nın karşılamasıyla ameliyat gerçekleştirilmiştir.

Trans mahpusların geçiş süreçlerinde izlenmesi gereken hukuki adımlar

Bir trans mahpusun hapishanede cinsiyet geçiş sürecini başlatması için, öncelikle kişi tutuklu mu, hükümlü mü, buna bakarak işlem yapması gerekir.

Hükümlü: Dava süreci bitmiş, hakkında verilen mahkumiyet kararı, cezası kesinleşmiş kişidir. Hükümlü translar, ceza süreleri bir yıl ve daha uzun ise, kendilerine atanacak vasi ile bu hukuksal süreci yürütebilir.

Tutuklu: Dava süreci devam eden, adli kontrol kapsamında tedbiren cezaevinde tutularak belli sürelerle hürriyeti sınırlanan, hakkında hüküm verilmemiş veya hakkında verilen hüküm kesinleşmemiş kişidir.Tutuklu translar, istedikleri avukata, cezaevine düzenli olarak gelen noterler aracılığı ile vekalet verebilirler.

Vasi tayin edilmesi: Ceza İnfaz Kurumu, böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığını, kendisine vasi atanmak üzere hemen hükümlünün yerleşim yerindeki Sulh hukuk mahkemesine bildirmek, ihbar etmekle yükümlüdür. "TMK 407 gereği bir yıl veya daha uzun süreli hapis cezasına mahkum olan her kişiye vasi tayin edilmesi zorunludur."

Cezaevi yönetimince hükümlüye, kendisine kimin vasi tayin edilmesini istediği sorulur. Cezaevi tarafından sulh hukuk mahkemesine yapılan bildirimde, hükümlünün kimin kendisine vasi tayin edilmesini istediğine de yer verilir. Sulh hukuk mahkemesi, hükümlünün ya da anne –babasının gösterdiği kimseyi, hükümlünün yakın hısımlarından birine öncelik vererek vasi olarak atar.

Hükümlü trans mahpusun vasisi veya tutuklu trans, avukata vekalet verirken; genel bir vekaletten öte, HMK 74.madde gereğince özel vekalet vermesi gereklidir. Madde başlığından da anlaşılacağı üzere **"Davaya vekalette özel yetki verilmesini gerektiren hâller" Madde 74/1 de "Açıkça yetki verilmemiş ise vekil; hangileri hakkında yetki verildiği açıklanmadıkça; kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez."** denilmektedir.

[1] "Hapishanelerde Cinsiyet Değişimi Ameliyatı İçin Düzenleme", 12.11.2014, Hapiste LGBTİ Blogu, Erişim Tarihi 07.02.2016 ve "Trans Mahkum Cinsiyet Geçiş Ameliyatı Olabilecek", Kaos GL, 12.11.2014, Erişim Tarihi 31.05.2015.

Cinsiyet geçiş süreci de kişiye sıkı surette bağlı bir hak olmasından dolayı, avukata verilecek vekaletnamede bu hususun dile getirilmesi zorunludur. Çözüm yolu olarak da genel vekaletnameye **"TMK 40 maddesi gereğince dava açma, davayı yürütme ve davayı sonuçlandırma hakkını veriyorum"** şeklinde bir ibarenin olması yeterlidir.

Hükümlü transın vasisi, bu konuda avukata vereceği vekaletname için, hükümlüden bu konuda yazılı bir belge istemelidir.

Tutuklu trans ise, cezaevine gelecek olan notere **"TMK 40 maddesi gereğince dava açma, davayı yürütme ve davayı sonuçlandırma hakkını veriyorum"** hususunun eklenmesini istemelidir.

Hükümlü trans, cinsiyet geçiş sürecini başlatmayı talep ettiği bir dilekçeyi hazırlayıp vasisine ilettiğinde sürecini başlatmış olur. Vasi, hükümlü adına dava açamayacağından dolayı, avukata vekalet vererek işlemleri devredebilir. Trans mahpusun kimsesi yoksa hapishane idaresine başvuruda bulunur ve barodan atanan avukat ile sürecini yürütebilir. Trans mahpus, cinsiyet geçiş süreci içerisinde hastaneye sevkini isteyerek psikiyatrla süreci koordineli devam ettirebilir.

Aslı Ataman – 08.07.2015 Tarihli Mektubu

Ben ilk olarak durumumu cezaevi revir doktoruyla görüştüm. O da beni "Transeksüalite" teşhisi ile Marmara Üniv. Pendik Eğitim ve Araştırma Hastahanesine Psikiyatri bölümüne sevk etti. Psikiyatri Polikliniğine durumu anlattım. Onlar da beni aralarında bulunan en bilgili psikiyatri hekimine yönlendirdiler. Psikiyatri sürecim başlamış oldu. Ortalama bir buçuk iki ayda, rutin olarak psikiyatri bölümüne görüşmeye gidiyordum. Psikiyatri bölümü beni bu şekilde, bir buçuk yıl gözlemledi ve sonunda geçiş sürecimin tamamlandığını, sonraki aşamanın, sağlık kurulu raporum için gerekli olan muayene ve tetkiklerdi. "Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalında" muayenelerim yapıldı, ardından "Endokronoloji" bölümünde muayenem ve kan tetkiklerim yapıldı. Zaten sürecin başında Endokronoloji bölümü hekim kontrolünde hormon tedavisi aldığımdan, her şey yolunda gitti ve gerekli belge ve raporlarımı aldım.

Cezaevi reviri ve Cezaevi Kurum Müdürlüğü, koordine olarak sağlık kuruluna sevk edilmem için yazı yazdılar. Önceden randevu alınarak, sağlık kuruluna çıktım. Burada belirtmek istediğim önemli bir nokta; sağlık kurulu haftanın belirli günleri çalışıyor. Bunun dışında gidilirse kabul edilmiyor. Bu nedenle randevu gün ve saatinde orada olmak adına jandarma götüreceğinden dolayı bu konudaki hassasiyet jandarmaya dilekçe ile bildirilmeli.

Belirtilen gün ve saatte sağlık kuruluna çıktım, görüştüm ve cezaevine döndüğümde yaklaşık 20 gün sonra raporum elime ulaştı. Ancak burada da dikkat edilmesi gereken bir nokta var. Sağlık kurulu raporunda "ruh sağlığı açısından cinsiyet değişikliği ameliyatı zorunludur" ya da "hayati öneme haiz"dir yazılması gerekir, aksi takdirde bakanlık ameliyat masraflarını ödemiyor. Raporda "ruh sağlığı açısından gereklidir" yazılırsa masrafları kişi kendisi ödemek durumunda kalır.

Sağlık kurul raporumu aldıktan sonra avukatıma vekalet vererek, raporumu sundum ve cinsiyet değişikliğine izin davamı açtım, kazandım.

Sonraki aşama ise cinsiyet değişikliği talebinin bakanlığa ve İnfaz Hakimliğine iletilmesidir. Bu ameliyatın cezaevinde iken gerçekleşmesine Adalet Bakanlığı izin vermeli aynı şekilde İnfaz Hakimliği de ameliyata izin kararı verdiğinde, bu ameliyatı gerçekleştirebilecek olan en yakın üniversite hastahanesine sevk edilmesi gerektiren yazıyı ve kararı cezaevine yollayarak kişinin hastahaneye sevkini sağlar ve ameliyatı gerçekleştirecek olan doktorlarla görüşülür ve hastaneye yatışı sağlanır.

Türkiye'de Cinsiyet Geçiş Süreci Hastaneler

HASTANE	CİNSİYET GEÇİŞ AMELİYATI		CİNSEL KİMLİK KONSEYİ
	Kadından Erkeğe	Erkekten Kadına	
Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesi	Evet	Evet	Hayır
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi	Hayır	Hayır	Evet
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi	Hayır	Hayır	Evet
Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi	Evet	?	?
Trakya Üniversitesi Eğitim Araştırma Hastanesi	Evet	Evet	?
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi	?	Evet	?
İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi	?	?	Evet
İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi	?	?	Evet
Marmara Üniversitesi PendiK Eğitim Araştırma Hastanesi	?	Evet	Evet
Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi	?	Evet	?
Dokuz Eylül Üniversite Hastanesi	?	?	Evet
Kocaeli Derince Eğitim ve Araştırma Hastanesi	?	?	Evet
Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi	Evet	Evet	Hayır

** Bu tabloda,Türkiye'de cinsiyet geçiş sürecinde başvurulan bazı hastanelere yer verilmiştir. Kesinlikle tavsiye niteliği taşımamaktadır.*

**Tablonun güncel haline web sayfamız üzerinden erişebilirsiniz.*

LGBTİ Dernekleri İletişim Listesi

DERNEK	ŞEHİR	MAİL	TELEFON
KAOS GL Derneği	Ankara	danisma@kaosgl.org	0312 230 03 58
Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık Ve İnsan Hakları Derneği	Ankara	kirmizisemsiye.csihd@gmail.com	0312 419 29 91
Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği	Ankara	pembehayat@pembehayat.org	0312 433 85 17
Özgür Renkler LGBTİ Derneği	Bursa	ozgurrenkler@gmail.com	0224 451 99 20
İstanbul LGBTT Dayanışma Derneği	İstanbul	istanbulgbtt@gmail.com	0212 252 10 88
Lambdaistanbul	İstanbul	danismalambdaistanbul.org	0549 490 90 72
LISTAG/LGBTİ Aileleri ve Yakınları Grubu	İstanbul	bilgi@listag.org	0 546 484 82 85
SPoD/Sosyal Politika Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği	İstanbul	info@spod.org.tr	0212 292 48 02
Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği	İzmir	dernek@siyahpembe.org	0232 464 44 59
Genç Lezbiyen Gey Biseksüel Gençlik Çalışmaları ve Dayanışma Derneği	İzmir	barisazar@genclgbti.org	0232 464 03 30
Kuir Kıbrıs Derneği	Kıbrıs	queercyprus@gmail.com	0533 824 72 74
Mersin LGBT 7 Renk	Mersin	7renkmersinlgbt@gmail.com	0324 232 16 22

*2016 yılı itibariyle

Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği
Social Policies, Gender Identity and Sexual Orientation Studies Association
Halaskargazi Cd.Tayyareci Mehmet Ali Bey Sk. Papatya Apt. No:1/2 Şişli / İstanbul
+90 212 292 48 02 info@spod.org.tr www.spod.org.tr
ISBN: 978-605-67361-0-0